UDK 930(497.5)"199"

HRVATSKA HISTORIOGRAFIJA NAKON 1990. – POKAZATELJI S ODSJEKA ZA POVIJEST FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU*

NEVEN BUDAK

O hrvatskoj historiografiji u devedesetim godinama 20. st. pisao sam već opširno na drugom mjestu, a o njoj su izvijestili i Iskra Iveljić i Alojz Ivanišević.[1] Za ovu sam priliku odlučio provesti istraživanje na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Kako bih što više ujednačio kriterije za ocjenu djelatnosti članova Odsjeka, poslužio sam se izvještajima o izboru u najviše zvanje u kojem su se pojedini članovi Odsjeka našli nakon 1990.[2] To znači da sam analizirao sve djelatnike Odsjeka aktivne u devedesetim godinama, bez obzira na to jesu li napustili fakultet na početku analiziranog desetljeća, ili su ostali aktivni do danas. Također, to znači da nisam uzimao u obzir sve njihove radove i aktivnosti, već samo one koji su nastali prije sastavljanja posljednjeg izvještaja o njihovu radu. Drugim riječima, najstariji izvještaj kojim sam se poslužio je onaj za izbor Igora Karamana u redovnog profesora 1978., dok su najnoviji oni iz kraja 2003. Razlog za odabir takvog kriterija jest taj da sam htio pokazati na temelju kakvoga prethodnog uspjeha su pojedini članovi Odsjeka postigli pozicije s kojih su djelovali u razdoblju od 1990. do danas. Zbrojiti sve radove svih članova Odsjeka značilo bi uvesti nejednake kriterije, jer su neki na Odsjeku djelovali duže, a neki kraće. Ovakvim odabirom svi su izjednačeni u uspoređivanju rezultata na temelju kojih su stekli svoje zvanje. Jedini veći problem pri tome je promjena pravila izbora u najviše zvanje: nekoliko godina u

* Ovaj je rad nastao za potrebe simpozija Zgodovinopisje v državah naslednicah SFRJ 1991-2003, održanog u Ljubljani u ožujku 2004. Simpoziju zbog bolesti nisam prisustvovao. Prikupljeni podaci odgovaraju stanju na samom kraju 2003.

1) Neven Budak, Post-socialist Historiography in Croatia since 1990, u: Ulf Brunnbauer (ur.), (Re)Writing History. Historiography in Southeast Europe after Socialism, Studies on Southeast Europe 4, Münster: Lit Verlag 2004, 128-164; Iskra Iveljić, Die Zersplitterte Ökumene der HistorikerInnen, Historiographie in Kroatien in den 1990er Jahren, Österreichische Osthefte 44, 1-2, 2002, 363-379; Alojz Ivanišević, Kontinuität und Diskontinuität in der kroatischen Historiographie 1991-2001, Österreichische Osthefte 44, 1-2, 2002, 381-396.

2) Svjestan sam da izvještaji ne moraju nužno biti vrlo precizni, ali sam smatrao da ujednačenosti izvora treba dati prednost pred potpunom preciznošću. Kako bih ipak upotpunio podatke iz izvještaja, poslužio sam se i drugim izvorima, poput: Neven Budak – Kristina Milković, Leksikon Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti, Zagreb: HNOPZ i FF press 2004.

osamdesetima postojao je izravni izbor u trajno zvanje redovitog profesora, koji je kasnije zamijenjen prvim izborom na pet godina i drugim izborom u trajno zvanje. To znači da su neki profesori u najviše zvanje izabrani u nešto kraćem roku (pretpostavka: u pet godina kraćem roku) od onih koji su birani kasnije. No, mislim da ta razlika bitno ne utječe na prikazane rezultate. Također bi se moglo pokazati da i kasniji rad ovdje obrađenih nastavnika nastavlja sve tendencije prikazane u njihovu radu do posljednjeg izbora. Drugim riječima, ukupan broj radova, sudjelovanja na znanstvenim skupovima ili stipendija bio bi za čitav Odsjek nešto veći, ali bi tendencije ostale iste.

Izvjesna je poteškoća bila činjenica da svi izvještaji nisu pisani na potpuno isti način, a da za neke članove Odsjeka izvještaje nisam mogao pronaći u arhivu Fakulteta, pa sam podatke morao rekonstruirati iz objavljenih biografija i bibliografija. Zbog toga nije bilo moguće za sve nastavnike popuniti kompletne obrasce, a za nekolicinu zaposlenika Zavoda za hrvatsku povijest, koji je sastavni dio Odsjeka za povijest, nije bilo moguće uopće prikupiti relevantne podatke.

Ukupno je analizirano devetnaest redovnih profesora, dva znanstvena savjetnika (znanstveno zvanje izjednačeno s redovnim profesorom), dva izvanredna profesora i devet docenata, te dva znanstvena suradnika (znanstveno zvanje izjednačeno s docentom). Ponekad su u razmatranje uzeta i dva predavača, kao i dvadeset asistenata, koliko ih je tih godina prošlo kroz Odsjek i Zavod. Samo za jednoga znanstvenog savjetnika nisu prikupljeni nikakvi uporabljivi podaci. Dakle, u obzir je uzeto 56 osoba, ovisno o analiziranoj čestici, od 57 koliko ih je od 1990. do danas bilo zaposleno na Fakultetu.

Za potrebe analize napravljena je baza podataka koja se sastojala od sljedećih čestica (u prikazu analiziranih podataka iz razumljivih razloga izostavljaju se imena):

Ime i godina rođenja	Zvanje	Godina prvog i posljednjeg izbora	Područje bavljenja	Knjige	Članci	Stipendije	Gost predavač	Inozemni simpoziji	Knjige u inozemstvu	Članci u inozemstvu	Inozemni projekti

Prema godinama rođenja, struktura djelatnika Odsjeka bila je sljedeća:

1923.	1932.	1942.	1950.	1961.	1971.
1924.	1933.	1944.	1951.	1961.	1971.
1924.	1933.	1945.	1951.	1963.	1972.
1927.	1933.	1946.	1952.	1965.	1972.
1928.	1933.	1948.	1952.	1965.	1972.
1929.	1933.	1949.	1955.	1965.	1972.
	1936.		1956.	1966.	1973.
	1938.		1957.	1968.	1973.
	1939.		1957.		1973.
			1958.		1973.
			1959.		1974.
					1974.
					1974.
					1975.
					1978.
					1979.

Današnja struktura zaposlenih prema godini rođenja (proljeće 2004.):

1933.	1942.	1950.	1961.	1971.
1936.	1944.	1952.	1963.	1971.
1938.	1945.	1952.	1965.	1972.
1939.	1948.	1955.	1965.	1972.
	1949.	1956.	1965.	1972.
		1957.	1966.	1972.
		1957.		1973.
		1958.		1973.
		1959.		1973.
				1973.
				1974.
				1974.
				1974.
				1975.
				1978.
				1979.

Zvanje

Godinama prvog i posljednjeg izbora omeđena su razdoblja unutar kojih su analizirani prikupljeni podaci za svaku pojedinu osobu. Naime, neki su članovi Odsjeka prije svog dolaska na Fakultet radili na raznim drugim poslovima, od kojih im neki nisu nužno omogućavali bavljenje znanstvenim radom (školstvo, novinarstvo, arhivska djelatnost, muzejska djelatnost). Kao godina prvog izbora navedena je zbog toga godina zapošljavanja u nekoj visokoškolskoj ili znanstvenoj ustanovi, bez obzira radi li se o Filozofskom fakultetu ili ne.

Prema godinama prvog izbora situacija je sljedeća:

1950.	1960.	1970.	1980.	1990.	2000.
1952.	1961.	1971.	1980.	1990.	2000.
1954.	1963.	1972.	1983.	1990.	2001.
1958.	1964.	1973.	1985.	1990.	2001.
1959.	1964.	1973.	1985.	1990.	2001.
1959.	1965.	1976.	1986.	1991.	2001.
		1977.	1989.	1991.	2001.
		1978.		1991.	2001.
		1978.		1992.	2002.
		1979.		1998.	2003.
		1979.		1998.	2003.
				1999.	2003.
				1999.	2004.

Prema godinama dolaska na Fakultet:

1950.	1961.	1971.	1980.	1990.	2000.
1952.	1963.	1972.	1983.	1990.	2000.
1954.	1963.	1973.	1985.	1990.	2001.
1958.	1965.	1973.	1985.	1990.	2001.
1959.		1974.	1988.	1991.	2001.
1959.		1976.	1989.	1991.	2001.
		1976.		1991.	2001.
		1977.		1992.	2001.
		1979.		1992.	2001.
		1979.		1993.	2002.
				1996.	2003.
				1997.	2003.
				1998.	2003.
				1998.	2003.
				1999.	2004.

Današnja struktura zaposlenih prema godinama dolaska na Fakultet:

1963.	1971.	1980.	1990.	2000.	
1965.	1972.	1985.	1990.	2000.	
	1973.	1989.	1990.	2001.	
	1973.		1991.	2001.	
	1974.		1991.	2001.	
	1976.		1991.	2001.	
	1979.		1992.	2001.	
	1979.		1993.	2001.	
			1997.	2001.	
			1998.	2002.	
			1998.	2003.	
			1999.	2003.	
				2003.	
				2003.	
				2004.	

Zanimljivo je da je današnja struktura Odsjeka takva da je 27 od 40 nastavnika primljeno u radni odnos 1990. i kasnije (u trenutku kada će ovaj rad biti objavljen, taj će omjer biti još veći u prilog mlađih). Za pet godina, odlaskom najmanje petero nastavnika u mirovinu i pretpostavljenim dolaskom još barem pet znanstvenih novaka, 80% zaposlenika imat će manje od 19 godina staža na Odsjeku, a najstariji će nastavnici imati 36 godina staža na Odsjeku. U trenutku pisanja teksta 72,5% ima manje od 19 godina staža na Odsjeku, a najstariji član ima 41 godinu staža (67,5% ima manje od 14 godina staža na Odsjeku, a čak 40% manje od pet godina).

Prilikom popisivanja knjiga uzete su u obzir samo one kojima je analizirana osoba autor ili koautor. Izostavljene su knjige koje su rezultat uredničkog rada, kao i izdanja građe. Iako knjige nisu isključivi odraz nečijega znanstvenog rada, ipak su izvjesno mjerilo količine rada, kao i sposobnosti obrađivanja većih cjelina.

U koloni "Članci" pobrojani su svi znanstveni članci, uključujući i pregledne, a prema ocjenama povjerenstava koja su pisala izvještaje. Prema tome, u analizi nije uzimana u obzir kvaliteta radova, niti je dovođena u sumnju njihova kategorizacija. U oba slučaja (kada su u pitanju knjige, kao i članci) izostavljeni su iz analize ekstremni slučajevi onih članova Odsjeka koji tijekom čitave karijere nisu objavili niti minimum radova, kao niti dva slučaja ekstremno velikog broja objavljenih knjiga, odnosno članaka, jer se jednostavnim uvidom u bibliografije može zaključiti da su mnogi od tih radova prigodničarskog karaktera, bez obzira na to što su klasificirani kao znanstveni radovi. Njihovo uvrštavanje u analizu stvorilo bi, zbog razmjerno maloga broja analiziranih slučajeva, sasvim iskrivljene konačne rezultate.

Glavni cilj ove analize bio je ocijeniti međunarodne aktivnosti članova Odsjeka za povijest, pa su zapravo najvažnije rubrike koje slijede, a u kojima su popisane strane stipendije kojima su se članovi Odsjeka služili, pozivi na predavanja u inozemstvo, sudjelovanje u inozemnim simpozijima, knjige i članci objavljeni u inozemstvu, te sudjelovanje u inozemnim projektima.

Kod navođenja stipendija uzeta je u obzir zemlja njihova korištenja i trajanje stipendije, a popisane su sve stipendije bez obzira na njihovo trajanje. Nisu uvršteni boravci u inozemstvu koji su financirani vlastitim ili domaćim sredstvima. Svrha ovakvog odabira nije bila zbrojiti koliko je tko proveo u inozemstvu, nego tko se uspio izboriti za inozemno financiranje, te koje su zemlje bile najprivlačnije našim istraživačima.

Kada je riječ o inozemnim simpozijima, nisu uzeti u obzir oni simpoziji u organizaciji kojih sudjeluje hrvatska strana koja sama odlučuje o pozivanju sudionika (Mogersdorf, Triplex confinium, Dijalog povjesničara/istoričara) i na kojima je jedan od službenih jezika hrvatski (od 2001. hrvatski više nije službeni jezik mogersdorfskog simpozija, osim u godini u kojoj je hrvatska organizator), jer sudjelovanje na takvim znanstvenim skupovima ne govori ništa o sposobnosti uključivanja pojedinaca u međunarodnu znanstvenu komunikaciju. Iz istih razloga nisu uzeti u obzir ni radovi objavljeni u publikacijama koje su rezultat tih simpozija, bez obzira jesu li objavljene u inozemstvu i na nekom stranom jeziku.

Kroz čitavo razdoblje od pedesetih godina do danas, dob u kojoj su se zapošljavali početnici u znanosti bila je vrlo visoka. Sve djelatnike Odsjeka podijelili smo, s obzirom na vrijeme zapošljavanja na Fakultetu ili nekoj drugoj znanstvenoj ustanovi, u tri razdoblja i dobili sljedeće rezultate:

Vrijeme zapošljavanja	Prosječna starost (godine života)
1950. – 1969.	29,28
1970. – 1989.	31,94
1990. – 2003.	31,03

Kako su u gornju statistiku uvršteni svi članovi Odsjeka u trenutku dolaska na Fakultet, izdvojit ćemo podatke o onima kojima je to bilo i prvo zapošljavanje. Prosječna starost

asistenata/znanstvenih novaka u trenutku zapošljavanja na Fakultetu kao na prvom radnom mjestu bila je:

1950. – 1969.	27,91
1970. – 1989.	25,50
1990. – 2003.	27,15

Iz ovih je podataka vidljivo da su najmlađi asistenti primani u razdoblju 1970. – 1989., ali da su istodobno zapošljavani i znatno stariji nastavnici u zvanjima asistenata, docenata ili redovnih profesora, što znatno povisuje prosječnu dob pri zapošljavanju na Fakultetu. Slična je situacija i u trećem razdoblju, iako je prosječna dob početnika s 27,15 godina previsoka. Samo u prvom razdoblju primani su gotovo isključivo početnici i tek poneki zaposlenik s prethodnim radnim iskustvom.

Zanimljivo je pogledati i prosječnu dob u vrijeme izbora za redovnoga profesora (trajno zvanje):

Vrijeme izbora	Prosječna starost (godine života)
do 1989.	54,25
1990. – 2003.	61,40
perspektiva*	56,72

*godine života koje će sadašnji redovni profesori u prvom izboru imati pet godina nakon prvog izbora, dakle u trenutku kada budu ostvarili pravo na trajno zvanje

Zamjetno je da nakon 1970. na Fakultet dolaze u prosjeku dvije godine stariji zaposlenici, a da se taj trend u posljednjem desetljeću jedva mijenja na bolje. Viši prosjek životne dobi 1970.-1989. rezultat je dovođenja u Zavod za hrvatsku povijest osoba s određenim radnim iskustvom, ali isto tako i dovođenja na Odsjek osoba koje prethodno nisu radile u znanstvenim ustanovama. Nakon 1990. prosječna dob pri zapošljavanju lagano pada zahvaljujući povećanom angažiranju znanstvenih novaka, osoba koje su se zaposlile na projektima često odmah po diplomiranju (u prosjeku studenti na Odsjeku za povijest diplomiraju s oko 25-26 godina). Međutim, jasno je da kroz čitavo promatrano razdoblje istraživači na fakultet i u znanost općenito dolaze prekasno, jer bi se zapravo trebali zapošljavati u dobi u kojoj sada diplomiraju.

Rezultat kasnog zapošljavanja je i vrlo visoka dob u kojoj se postiže najviše zvanje. Kao što vidimo, profesori izabrani 1990.-2003. (a radi se o osobama rođenima 30-ih godina i zaposlenima uglavnom 60-ih i 70-ih godina) postigli su u prosjeku svoje zvanje neposredno pred penziju. Sljedeća generacija, rođena 40-ih i 50-ih godina, taj će prosjek najvjerojatnije popraviti za oko 5 godina (prosjek bi bio još znatno bolji kada bismo umjesto izbora u trajno zvanje u obzir uzimali prvi izbor za redovnog profesora), ali je i to vrlo visoka dobna granica za postizanje najvišeg stupnja. Naime, ako uspije zamišljena reforma studija ustrojenog po načelu 3+2+3, budući bi studenti trebali napredovati po sljedećem modelu:

polazak u osnovnu školu:	6 godina
završetak gimnazije:	18 godina
magisterij:	23 godine
doktorat:	26-28 godina
docentura:	29-31 godina
izvanredni profesor:	34-36 godina
redovni profesor:	39-41 godina
trajno zvanje:	44-46 godina

Ovom se zbroju može dodati godina dana za služenje vojnog roka, te godina ili dvije zbog ukupnog odugovlačenja procedure svih izbora, ali bi i u tom slučaju kandidat trajno zvanje morao postići prije pedesete godine života.

Pokušamo li ocijeniti produktivnost djelatnika Odsjeka, možemo to učiniti na razne načine. Kao dva osnovna pokazatelja odabrao sam broj objavljenih knjiga i broj članaka. U obzir su uzeti samo oni koji su u znanosti dulje od pet godina, jer je to pretpostavljeni minimum za objavljivanje knjige. Isključeni su ekstremni slučajevi hiperproduktivnih autora, kao i onih koji u duljem vremenskom razdoblju nisu objavili nijednu knjigu (označeni su s "eks."). Analiza broja objavljenih knjiga dala je sljedeće rezultate:

Ukupno (svi u svim godinama):	2,03 knjige po osobi
Redovni profesori:	1 knjiga svakih 7,93 godine
Izvanredni profesori i docenti:	1 knjiga svakih 12,31 godinu

Razvrstamo li nastavnike prema broju godina staža u znanosti, jasno će se odijeliti dvije grupe redovnih profesora (razdjelnica označena s --------):

Redovni profesori:	Godine staža	Broj objavljenih knjiga
	32	1
	30	2
	29	11 (eks.)
	27	2
	27	1
	27	2
	26	2
	24	3
	23	3
	23	1
	23	1
	23	1
		Prosjek bez ekstrema: 25,91 godina po knjizi
	---	---
	21	4
	21	3
	20	3
	19	2

	18	9 (eks.)
	15	3
		Prosjek bez ekstrema: 6,40 godina po knjizi
Izv. profesori i docenti:	39	0 (eks.)
	26	1
	25	1
	16	3
	13	1
	12	3
	12	1
	10	2
	10	0 (eks.)
	9	1
	9	0 (eks.)
	4	1
		Prosjek bez ekstrema: 25,07 godina po knjizi

Redoviti profesori u produktivnijoj grupi (sa stažom u znanosti 15-21 godinu) nisu svi mlađi po godinama, iako većina jest (četvorica od šestorice bili su zaposleni nakon 1978.). U kategoriji izvanrednih profesora i docenata također su izmiješani oni stariji i mlađi. Analiza pokazuje da brže napredovanje do najvišeg zvanja stoji u korelaciji s većim brojem i bržim objavljivanjem knjiga. Znanstvenici koji objavljuju malo knjiga napreduju sporije ili nikada niti ne dosegnu najviša zvanja, što govori o izvjesnoj objektivnosti prilikom izbora i reizbora.

Prema godinama rođenja znanstvenika, broj godina potrebnih za objavljivanje jedne knjige iznosi (računajući broj godina staža do izbora u najviše postignuto zvanje):

Redovni profesori rođeni prije 1945:	Godine života	Knjige
	68	9 (eks.)
	63	2
	62	1
	61	1
	60	11 (eks.)
	59	2
	58	3
	58	1
	57	2
	56	2
	52	1
	51	2
	47	3
		Prosječan broj godina za knjigu = 37,60
		Prosječan broj knjiga po osobi = 1,81

Redovni profesori rođeni nakon 1945:	58	1
	53	3
	53	3
	51	0 (eks.)
	44	3
	42	4
		Prosječan broj godina za knjigu = 17,85
		Prosječan broj knjiga po osobi = 2,33
Izv. prof. i docenti rođeni do 1945:	66	0
	57	1
Izv. prof. i docenti rođeni nakon 1945:	50	3
	47	1
	46	1
	42	3
	40	0
	36	2
	35	0
	34	1
	31	1
		Prosječan broj godina za knjigu = 23,83
		Prosječan broj knjiga po osobi = 1,33

Analiza prema godinama života potvrđuje podatke dobivene analizom prema godinama staža. Produktivnost redovitih profesora rođenih nakon 1945. – što se tiče pisanja knjiga – znatno je veća od produktivnosti njihovih starijih kolega, ali još više od produktivnosti izvanrednih profesora i docenata rođenih nakon 1945. Naravno da i u ovoj posljednjoj kategoriji ima onih čiji je osobni prosjek znatno bolji, ali gledajući ukupno, stanje nije povoljno.

Iako je malo vjerojatno da razloge slabom objavljivanju knjiga treba tražiti u nezainteresiranosti izdavača (nije mi poznato da su ponuđeni rukopisi odbijani, dapače, izdavači stalno traže rukopise s povijesnim temama), ipak bi bilo poželjno da fakulteti ili sveučilišta imaju vlastite izdavačke kuće u kojima bi se objavljivali znanosti zanimljivi, ali tržištu manje interesantni rukopisi. Pretpostavljam da bi se na taj način povećala produktivnost pri pisanju knjigu, čime bi osnažila naša prilično slabašna historiografija.

U kojoj se mjeri poklapaju broj objavljenih knjiga i broj objavljenih članaka? Razvrstamo li članove Odsjeka prema godinama staža, dobivamo sljedeću tablicu (oznakom -------- odijeljeni su profesori s 23 ili manje godina staža):

Redovni profesori	Godine	Radovi	Prosječno po god.	Iznad prosjeka	Ispod
	33	42	1,27	3,21	1,66
	33	28	0,84	2,96	1,62
	30	35	1,16	2,91	1,57
	29	152 (eks.)	2,80	1,40	
	27	38	1,40	2,42	1,27
	27	10	0,37	1,75	1,25
	26	41	1,57		1,16
	25	74	2,96		0,84
	25	20	0,80		0,80
	24	42	1,75		0,37
	24	39	1,62		
	23	67	2,91		
	21	59	2,80		
	21	51	2,42		
	20	25	1,25		
	19	61	3,21		
	18	30	1,66		

Broj radova po godini: 1,67
Broj radova po osobi: 41,37

Izv. prof. i docenti:	Godine	Radovi	Prosječno po god.	Iznad prosjeka	Ispod
	39	7 (eks.)		2,25	1,00
	26	3 (eks.)		1,55	0,80
	25	17	0,68	1,30	0,68
	16	19	1,18		1,25
	13	17	1,30		1,22
	12	27	2,25		1,18
	11	13	1,18		1,18
	10	10	1,00		
	10	8	0,80		
	9	14	1,55		
	9	11	1,22		
	4	5	1,25		

Broj radova po godini: 1,18
Broj radova po osobi: 11,90

Indeks godišnje produktivnosti redovnih profesora u odnosu na izvanredne i docente je 1,41. Ponovno se pokazuje da oni koji napreduju brže doista i pišu više, kako unutar skupine redovnih profesora, tako i u odnosu redovnih profesora na izvanredne i docente.

Postoje li među djelatnicima Odsjeka razlike u produktivnosti s obzirom na područje bavljenja? U tu sam svrhu razvrstao djelatnike na pet povijesnih razdoblja (antika, srednji vijek, rani novi vijek, 19. stoljeće i 20. stoljeće). Neki se naravno bave različitim razdobljima, ali sam uzeo u obzir njihovu osnovnu struku, odnosno područje na kojem su objavili najveći broj radova.

Redovni profesori: broj objavljenih knjiga po osobi s obzirom na razdoblje bavljenja (svaki navedeni broj u tablici odnosi se na po jednog profesora)

	ant.	s.v.	r.n.v.	19. st.	20. st.
	1	4	3	2	3
	0	3	3	2	1
		3	2	2	1
		2		1	
				1	
Prosjek	0,50	2,60	2,66	1,75	1,66

Izvanredni profesori i docenti: broj objavljenih knjiga po osobi s obzirom na razdoblje bavljenja

	ant.	s.v.	r.n.v.	19. st.	20. st.
	0	3		2	3
		1		1	1
		1		1	1
				0	
Prosjek	0,00	1,66	-	1,00	1,66

Redovni profesori: broj objavljenih članaka po osobi s obzirom na razdoblje bavljenja

	ant.	s.v.	r.n.v.	19. st.	20. st.
	42	74	67	41	42
	15	59	61	35	25*
		51	39	30	
		38		28	
		20		10**	
Prosjek	28,50	48,40	55,66	28,80	33,50

*nema točnih podataka za jednog nastavnika

** uzeti u obzir podaci ze jednog nastavnika koji nije uzet u obzir pri analizi knjiga zbog ekstremno velikog broja objavljenih knjiga

Izvanredni profesori i docenti: broj objavljenih članaka po osobi s obzirom na razdoblje bavljenja

	ant.	s.v.	r.n.v.	19. st.	20. st.
	10	27		13	19
		17		11	17
		14		8	5
Prosjek	10,00	19,33		10,66	13,66

Iz tablica je vidljivo da produkcija onih koji se bave srednjim i ranim novim vijekom daleko premašuje ostale, a da je najveći zaostatak kod onih koji se bave antikom. Manji je zaostatak antičara u odnosu na istraživače 19. i 20. st. kada je riječ o člancima, ali u odnosu na medieviste i tu su upola manje produktivni. Slabija produktivnost antičara vjerojatno se može obrazložiti time da su oni jako vezani uz arheologiju, struku koja se, barem u Hrvatskoj, ne odlikuje objavljivanjem knjiga. Iako je razdoblje srednjega vijeka dugo vremena bilo jako atraktivno, ipak se time ne može objasniti zašto prosječni medievist objavi jednu knjigu više od prosječnoga istraživača 20. st. U svijetu su obično najprodorniji i najzastupljeniji upravo oni koji se bave najnovijim razdobljima, dok u nas proučavanja povijesti posljednjih pola stoljeća gotovo i nema. Možda korijene te pojave treba tražiti u političkoj opterećenosti problematike, kojom su bili sputavani istraživači ne samo u vrijeme socijalizma, nego i u doba autoritarnog Tuđmanovog režima. Na kraju ostaje nejasna i slaba produktivnost istraživača 19. st. koji su uz medieviste tradicionalno najbrojnija kategorija.

Analizirajući stanje u hrvatskoj historiografiji nakon 1945., ustvrdio sam da je jedan od njezinih problema dugotrajna izoliranost od suvremenih historiografija na zapadu.[3] Usprkos naporima pojedinaca i prevođenju mnogih radova analista, razmjena informacija među historiografijama bila je jednosmjerna, a u dugim razdobljima je gotovo uopće nije bilo. Kao jedan od pokazatelja izoliranosti hrvatske historiografije i izvjesne promjene tog stanja u sedamdesetim godinama, može poslužiti prikaz korištenih stipendija u inozemstvu.

U obzir sam uzeo sve stipendije bez obzira na njihovo trajanje, pod uvjetom da su dobivene od inozemnih partnera, jer je samo to pokazatelj stvarne uključenosti naših istraživača u međunarodnu istraživačku zajednicu. Potsjećam, također, da sam uključio samo stipendije koje su ostvarene prije izbora u najviše zvanje.

Redovni profesori zaposleni prije 1970:

godina rođenja	broj stipendija	trajanje	zemlja
1924.	0		
1924.	0		
1927.	0		
1928.	0		
1929.	0		
1933.	0		
1933.	0		
1933.	0		
1933.	0		
1936.	0		
1938.	1	4mj	Austrija
1939.	0		

3) Vidjeti moj rad citiran u bilj. 1; također: isti, "Anali" u hrvatskoj historiografiji. Borba za modenizaciju povijesne znanosti, u: Zbornik Mirjane Gross, Zagreb 1999, 459-467; isti, Hrvatska historiografija o srednjem vijeku, Historijski zbornik 52 (1999), 165-169.

Redovni profesori zaposleni nakon 1970:

godina rođenja	broj stipendija	trajanje	zemlja
1933.	0		
1942.	1	1g	Francuska
1945.	4	?	Francuska, SAD, 2x Austrija
1948.	1	2,5g	Francuska, SAD, Austrija, Njemačka
1948.	2	2g	Alžir, Njemačka
1952.	0		
1957.	7	1g10mj	2X Njemačka, 4x Austrija, Švedska
1958.	2	1,5g	Francuska, Grčka

Izvanredni profesori i docenti:

godina rođenja	broj stipendija	trajanje	zemlja
1923.	0		
1944.	0		
1946.	0		
1952.	0		
1956.	0		
1957.	1	2mj	Italija
1959.	1	1mj	Austrija
1961.	6	4mj	Njemačka, Austrija, 4xMađarska
1963.	1	1g	Mađarska
1965.	3	1g9mj	Italija, 2x Mađarska
1965.	6	1g10mj	5x Francuska, Austrija
1972.	7	2g8mj	5x SAD, Nizozemska, Njemačka

Asistenti:

godina rođenja:	broj stipendija	trajanje	zemlja
1951.	0		
1951.	2	2mj	Mađarska, Češka
1955.	0		
1961.	3	1g1mj	Mađarska, Austrija
1965.	1	1mj	Njemačka
1966.	4	1g7mj	Austrija, Francuska
1971.	0		
1971.	0		
1972.	0		
1972.	2	2mj	Austrija, Mađarska
1973.	1	1g	Mađarska
1974.	1	1mj	Austrija
1974.	1	15d	Austrija
1978.	0		

Stipendije su, prema tome, koristili samo oni koji su bili zaposleni nakon 1970. i rođeni nakon 1941, ali ne svi. Naravno, bilo je i ranijih godina rijetkih profesora koji su koristili stipendije u inozemstvu, ali nitko od njih nije više bio zaposlen 1990. Od 21 člana Odsjeka koji je neko vrijeme boravio u inozemstvu prije posljednjeg izbora, 12 ih je na stipendiji provelo godinu dana ili više.

Stipendije su korištene za usavršavanje ili istraživanje, a neki njihovi korisnici postigli su i akademske stupnjeve u inozemstvu. Četvero članova Odsjeka postiglo je magisterij na Srednjoeuropskom sveučilištu u Budimpešti, jedan član je magistrirao u Leuvenu, jedna članica je magistrirala, a jedan član magistrirao i doktorirao u Parizu. Svi oni rođeni su nakon 1960. i zaposleni u devedesetima, osim jednog koji je zaposlen 1989.

S obzirom na zemlje koje su bile odredište korisnika stipendija, s vremenom je također došlo do promjena:

zemlja	redovni profesori:	izv. prof. i docenti:	asistenti i predavači:
Francuska	4	1	1
Austrija	3	3	5
Njemačka	3	2	1
V. Britanija	1		
Grčka	1		
Alžir	1		
Švedska	1		
Mađarska		3	4
Italija		2	
SAD	1	1	
Nizozemska		1	
Češka			1

Glavna je razlika vidljiva u opadanju interesa za odlaskom u Francusku i znatnim povećanjem zanimanja za Mađarsku kod mlađih članova Odsjeka. Francusku kao odredište bira sve manji broj stipendista vjerojatno zbog nepoznavanja jezika, a Mađarska je postala privlačna zbog američkog Srednjoeuropskog sveučilišta koje nudi poslijediplomske studije iz povijesti i iz srednjovjekovnih znanosti. Većina medievista na Odsjeku na ovaj je ili onaj način povezana s tim sveučilištem, a i neki drugi članovi Odsjeka su tamo studirali ili predavali.

Drugi dobar pokazatelj međunarodnih veza članova Odsjeka jesu pozivi za duža ili kraća gostovanja na inozemnim sveučilištima. Broj onih koji su održali bilo jedno predavanje, bilo sudjelovali u nastavi drugih sveučilišta više godina, vrlo je mali:

Redovni profesori

antika	srednji vijek	rani novi vijek	19. stoljeće	20. stoljeće
0	0	0	0	0
0	0	-SAD, Mađarska, Austrija	0	0
0	0	-Turska, Austrija,	0	0
	-Francuska, Austrija	Mađarska, Slovenija	0	
	-Austrija, Njemačka,		0	
	Poljska, Slovenija,		-Austrija, Mađarska,	
	Mađarska		Italija	

Izvanredni i docenti

0	0	-	0	0
	-Njemačka, Slovenija		0	0
	-Mađarska		0	-SAD
			-Slovenija	
			-Poljska	

Ponovno se pokazuje da su najaktivniji oni koji se bave srednjim i ranim novim vijekom, te da imaju najbolje međunarodne veze. Tek se daje naslutiti da se situacija mijenja nabolje kad su u pitanju stručnjaci za 19. i 20. stoljeće.

Zemlje u koje su naši nastavnici pozivani su sljedeće:

Mađarska	5
Slovenija	4
Austrija	4
Njemačka	2
Poljska	2
SAD	2
Italija	1
Francuska	1
Turska	1

Kod analize sudjelovanja na inozemnim simpozijima, izuzeti su oni stalni simpoziji u čijoj organizaciji sudjeluje hrvatska strana, jer pozive našim predstavnicima u tom slučaju upućuju hrvatski znanstvenici, a ne inozemni. Potrebno je napomenuti da se prilikom izbora u viša zvanja kao međunarodni simpoziji priznaju i oni koji se održavaju u Hrvatskoj, često s minimalnim sudjelovanjem inozemnih znanstvenika. Zbog toga se domaći simpoziji, čak ako su službeno deklarirani kao međunarodni, ne uzimaju u obzir u ovoj analizi.

Sudjelovanje na inozemnim simpozijima redovnih profesora s obzirom na razdoblje bavljenja:

antika	srednji vijek	rani novi vijek	19. stoljeće	20. stoljeće
10	27	51	5	2
0	11	14	2	0
	5	0	1	0
	4		0	0
	3		0	

Sudjelovanje na inozemnim skupovima izvanrednih profesora i docenata s obzirom na razdoblje bavljenja:

antika	srednji vijek	rani novi vijek	19. stoljeće	20. stoljeće
2	8	-	9	6
	4		7	0
	2		1	
	0		0	
			0	

Sudjelovanje na inozemnim simpozijima redovnih profesora s obzirom na razdoblje bavljenja, zaposlenih prije 1970:

antika	srednji vijek	rani novi vijek	19. stoljeće	20. stoljeće
0	5	0	5	2
	4		2	0
	3		0	0
			0	

zaposlenih poslije 1970:

10	27	51	0	0
	11	14		

Zemlje održavanja simpozija:

Austrija	31	Rumunjska	2
Mađarska	28	Španjolska	2
Italija	19	Turska	2
Poljska	11	Izrael	2
Francuska	10	Nizozemska	2
Njemačka	9	Rusija	2
Slovenija	8	Luxemburg	2
Velika Britanija	8	Portugal	1
Jugoslavija	6	Slovačka	1
SAD	4	Ukrajina	1
Bugarska	4	Litva	1
Češka	4	Belgija	1
Grčka	3	Švicarska	1

Od nastavnika rođenih nakon 1960, sedmero je sudjelovalo na inozemnim simpozijima, a devetero nije. Zemlje održavanja simpozija na koje odlaze nastavnici rođeni poslije 1960. su:

Poljska	6	Francuska	1
Mađarska	5	Belgija	1
Njemačka	4	Litva	1
V. Britanija	3	Rusija	1
Slovenija	3	Ukrajina	1
Italija	2	Turska	1
Bugarska	2		
Grčka	2		

Vidljiva je izvjesna promjena u učestalosti odlazaka u pojedine zemlje: Austrija se uopće ne pojavljuje, dok je interes za Francusku i Italiju znatno opao.

Hrvatska historiografija trebala bi u inozemstvu, osim kroz znanstvene skupove, biti najprisutnija kroz objavljene knjige i članke. Činjenica da su samo trojica nastavnika objavila po jednu knjigu u inozemstvu (Japanu, Velikoj Britaniji i Nizozemskoj) govori o vrlo nepovoljnoj prezentaciji rezultata hrvatske povijesne znanosti izvan zemlje. Sliku samo donekle popravljaju članci koji su izašli u inozemnim publikacijama.

Članci objavljeni u inozemstvu

Redovni profesori prema godini rođenja:		Izvanredni profesori i docenti prema godini rođenja:	
1924.	4	1923.	0
1924.	2		
1927.	15		
1928.	0		
1929.	0		
1933.	6		
1933.	2		
1933.	0		
1933.	0		
1933.	0		
1936.	2		
1938.	2		
1939.	2		
1942.	1	1944	1
1945.	5	1946.	3
1948.	17		
1949.	14	1950.	0
1952.	4	1952.	0
1957.	15	1956.	1
1958.	9	1959.	3
		1961.	4
		1963.	4
		1965.	2
		1965.	1
		1972.	0
Po osobi:	5,00	Po osobi (bez 1923.):	1,72
Oni koji objavljuju, po osobi:	6,66	Oni koji objavljuju, po osobi:	2,37

Mjesta objavljivanja (uključeni i asistenti i predavači) (ukupno 123 rada):

Austrija	38	BiH	2
Njemačka	16	Turska	2
Italija	13	Crna Gora	1
Mađarska	9	Srbija	1
Slovenija	7	Izrael	1
Francuska	7	Tunis	1
Češka	5	Mexico	1
Grčka	4		
Rusija	3		
Poljska	3		
V. Britanija	3		
Bugarska	3		
SAD	3		

Napokon, kao posljednji pokazatelj međunarodne aktivnosti članova Odsjeka uzeti su u obzir međunarodni projekti u kojima su pojedinci sudjelovali. Ponovno nisu razmatrani projekti koje je pokrenula hrvatska strana. U analizu su uvršteni svi inozemni projekti, bez obzira na to radi li se o kratkoročnim ili dugoročnim projektima, odnosno suradnji u izradi objavljenih enciklopedija. Podaci su prikazani sumarno, za sve kategorije znanstvenika, navedeni prema godinama rođenja sudionika projekata i prema zemljama u kojima su pokrenuti.

Međunarodni projekti

1924. Francuska, Njemačka
1924. Austrija
1948. Austrija
1956. Austrija
1957. Austrija, Njemačka, Grčka
1957. Mađarska
1958. Njemačka
1959. Austrija, Češka
1961. Austrija, Mađarska
1963. Poljska
1965. Njemačka, Grčka

Austrija	6
Njemačka	4
Grčka	2
Mađarska	2
Francuska	1
Češka	1
Poljska	1

Iz ovih je podataka, kao i onih o objavljenim radovima u inozemstvu, vidljivo da su glavni partneri naših povjesničara oni u Austriji i Njemačkoj, dakle na njemačkom govornom području, a slijede Italija i Mađarska. Logično je da su naše veze najbolje sa zemljama u neposrednom okruženju (premda se to ne odnosi na istok, nego samo na zapad i sjever), ali je veliki propust hrvatske historiografije da nije prisutna u Sjedinjenim Američkim Državama i Velikoj Britaniji, jer su samo radovi objavljeni na engleskom govornom području i kod velikih anglo-američkih izdavača dostupni svuda u svijetu. Pojava časopisa na engleskom jeziku u Hrvatskoj, ali i jednog hrvatskog časopisa u Australiji (*Croatian Studies Review*), mogla bi donekle ispraviti taj nedostatak.

Ova kratka analiza nekih pokazatelja stanja na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu dala je rezultate koji bi se vjerojatno mogli usporediti s onima drugih znanstvenih i znanstveno-nastavnih središta, s time da je barem u nekima od njih stanje zasigurno lošije.

Nadam se da će ovi podaci poslužiti ne samo za razumijevanje stanja hrvatske historiografije u njezinom (usuđujem se reći) glavnom središtu, nego da će biti podloga osmišljavanja nove razvojne politike Odsjeka za povijest i drugih ustanova.

Summary

Croatian historiography after 1990 – indicators from the Department of History, University of Zagreb

Neven Budak

Using data from the reports on members of the Department of History, Faculty of Philosophy at the University of Zagreb, from the nineties of the past century, the author tries to call attention to some problems in the development of the recent Croatian historiography.

One of the distinctive features of the Department is the sudden change of generations that occurred during the nineties (and is an ongoing process even today). The majority of today's staff was born after 1970 and this brought some shift in the interest in cooperation with foreign colleagues and participation in international scholarship.

For members of the staff born before 1940 and employed before 1970 acquiring foreign fellowships, receiving invitations as visiting professors or publishing in foreign reviews was rather exceptional. The next generations started showing much more interest in international cooperation. Their most intensive contacts were made with the neighboring countries Slovenia, Austria, Hungary, and Italy, but also with France and Germany. In the recent years it becomes obvious that there is a shift in the choice of countries that are the main goal of Croatian scholars, and Poland, Hungary, and Germany become more popular. The main attraction of Hungary is the Central European University in Budapest.

The analysis also shows that the quantity of scientific production among members of the Department in general is not satisfactory, whereby medievalists and early modern historians produce much more than others. Their international cooperation is also more intensive.

HISTORIJSKI ZBORNIK

GODINA LVI-LVII
ZAGREB 2003.-2004.

UDK 93/99
ISSN 0351-2193
Historijski zbornik, god. LVI-LVII, str.1-259, Zagreb 2003.-2004.

Izdavač
Društvo za hrvatsku povjesnicu

Redakcijski odbor
Mirjana Gross
Ivan Kampuš
Franko Mirošević
Ivica Prlender
Tomislav Raukar
Petar Strčić

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Prlender

Članci i rasprave iz časopisa Historijski zbornik su referirani u publikacijama:
ABC Clio
Historical Abstracts
America: History and Life

Adresa uredništva
Društvo za hrvatsku povjesnicu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 10000 Zagreb, I. Lučića 3, Hrvatska

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti Republike Hrvatske

Tisak:
Horetzky